

Artur Karasiński

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Toruń

Albańskie odczasownikowe derywaty przymiotnikowe

Przedmiotem artykułu jest analiza albańskich derywatów odczasownikowych zrealizowana aparatem składni semantycznej. Artykuł stanowi niewielką część rozprawy doktorskiej, której głównym celem jest dokonanie semantycznej charakterystyki albańskich derywatów przymiotnikowych.

Podstawowym założeniem analizy jest istnienie izomorfizmu strukturalnego między strukturą derywatu a zdaniem; jego istota tkwi w tym, iż te same reguły kombinatoryczne rządzą kookurencją wyrazów w zdaniu i kookurencją morfemów w wyrazach pochodnych (por. Maldjewa 2009: 6). Derywat będzie analizowany jako ewentualny rezultat derywacji semantycznej, czyli zespolenie przynajmniej dwóch pojęć prostszych, łącznie z implikowanymi przez nie pozycjami argumentowymi, uzupełnieniami treściowymi, czego rezultatem jest powstanie nowego, treściowo bardziej złożonego pojęcia (Baltova, Karolak, Maldjewa 2003: 185–186). Struktury semantyczne są strukturami predykatowo-argumentowymi i składają się z przynajmniej dwóch pojęć, z których w przypadku derywatów słowotwórczych jedno jest szczegółowe, a drugie ogólne. Wykładnikiem formalnym pojęcia szczegółowego jest podstawa słowotwórcza,

a wykładnikiem pojęcia ogólnego – formant słowotwórczy. W strukturze semantycznej derywatu tak pojęcie szczegółowe, jak i ogólne może pełnić funkcję zarówno predykatu, jak i argumentu (Maldjewa 2007: 120).

Struktura semantyczna większości przymiotników motywowanych jest charakterystyczna z tego względu, że nie da się jej ustalić bez uwzględnienia rzeczownika i funkcji semantyczno-składniowej, jaką pełni on względem tematu przymiotnika. Do ujawnienia struktury semantycznej derywatów przymiotnikowych służy parafraza słowotwórcza obejmująca także określany rzeczownik. Dzięki niej można wykryć różnicę w strukturach przymiotników. Wyjątek stanowią tu przymiotniki modyfikacyjne i pewne typy złożeń, przy których wystarcza analiza bezpośredniego związku między derywatem a podstawą.

Struktura semantyczna derywatów opiera się na predykatkach różnego typu (należących do różnych kategorii predykatowych), które odpowiednio konstituują różnego rodzaju struktury, jeśli chodzi o liczbę i charakterystykę implikowanych pozycji argumentowych. Analizując struktury predykatowo-argumentowe i posługując się terminami składni semantycznej, należy uwzględnić liczbę i typ pozycji argumentowych, eksplicitację predykatu i eksplicitację argumentów przy niewyrażonym predykanie. We wszystkich analizowanych w tym artykule przykładach albańskich derywatów odczasownikowych występuje eksplicitacja składnika predykatywnego, czyli brak struktur z niewyrażonym predykatem. Jest to naturalnie wynik zawężenia badanego materiału wyłącznie do derywatów odczasownikowych, których podstawą słowotwórczą jest czasownik. Jeżeli w strukturze predykatowo-argumentowej predykat jest wyrażony, to formanty słowotwórcze mogą być wyłącznie wykładnikami treści predykatywnych. W innych przypadkach, gdy predykat jest niewyrażony, formanty mogą pełnić funkcję wykładnika argumentu.

Przymiotniki odczasownikowe są uznawane przez językoznawców zajmujących się słowotwórstwem za wyrażenia predykatywne w takim samym stopniu jak przymiotniki prymarne (niederywowane). Wpływa na to wiele podobieństw na płaszczyźnie funkcjonalnej i składniowej. Czynnikiem łączącym obie klasy jest na przykład wyprowadzalność ze zdania względnego. Przymiotnikom niepo pochodnym przypisuje się w gramatyce transformacyjno-generatywnej derywację ze zdań z copułą, wprowadzonych do grupy imiennej w postaci zdania względnego. Ponadto, podobnie jak przymiotniki prymarne, derywaty odczasownikowe nie są składnikami nominalizacji, tj. nie są podrzędne wobec nominalizowanych predykatów (por. Nagórko 1987: 151).

Kryterium podziału albańskich odczasownikowych derywatów przymiotnikowych stanowi rodzaj relacji między określonym rzeczownikiem i tematem przymiotnika. Relacje te sprowadzają się w przypadku derywatów odczasowni-

kowych do dwóch podstawowych typów: relacje, w których temat przymiotnika stanowi wykładnik predykatu jądrowego, a rzeczownik jest wykładnikiem jednej z kategorii argumentowych, oraz relacje, w których temat przymiotnika stanowi wykładnik predykatu tworzącego propozycję adiunktywną (dodaną), a wykładnikiem predykatu jądrowego może być określany rzeczownik lub formant derywatu przymiotnikowego. Klasy otrzymane w wyniku zastosowania tego głównego kryterium podlegają dalszemu, bardziej szczegółowemu podziałowi ze względu na typ relacji w strukturze predykatowo-argumentowej.

1. Relacje, w których temat przymiotnika stanowi wykładnik predykatu jądrowego.

1.1. Derywaty wyrażające relację **Ag**¹ – ²

a. Prosty predykat czynnościowy:

kandrra fluturuese – ‘kandrra që fluturon’

sufiksy: *-ues*

owady latające – ‘owady, które latają’

Wykładnikiem predykatu jądrowego (konstituującego powyższą strukturę) jest temat przymiotnika. Formant w powyższym przykładzie nie ma funkcji semantycznej (nie zmienia znaczenia derywatu w porównaniu z podstawą), lecz pełni funkcję składniową (zmienia charakterystykę kategoriałno-gramatyczną derywatu w porównaniu z podstawą). Formanty w tego typu strukturach nie pełnią funkcji wykładnika argumentu ani predykatu (jądrowego, wewnętrznego, dodanego).

b. Powodowanie³ (kauzacja)

ajër gjallërues – ‘ajër që bën gjallëri’

-ues

ożywczce powietrze – ‘powietrze, które ożywia / powoduje, że ktoś ożywa’

gazra mbyhtëse – ‘gazra që bën mbyhtë’

-(ë)s

duszące gazy – ‘gazy, które powodują duszenie’

tipare të trashëgueshme – ‘tipare që janë shkaktuar nga trashëgimi’

-ueshëm (m.)

/ -ueshme (ż)

cechy dziedziczne – ‘cechy spowodowane dziedzicznością’

sëmundje e trashëgueshme – ‘sëmundje që është shkaktuar nga trashëgimi’

¹ „Agens (Ag) – pierwsza pozycja dla argumentu przedmiotowego przy (możliwie prostym) predykatie kauzacji, działania, czynności (‘x działa / robi coś / powoduje, że dzieje się (staje się) coś’). Jest to czynność samoistna, niewynikająca z działania żadnych zewnętrznych sił fizycznych” (Maldjewa 2009: 44).

² „-” symbol oznaczający predykat jądrowy. Symbolem P’ będzie oznaczony predykat wewnętrzny przy predykatie jądrowym.

³ „Powodowanie – relacyjny predykat II rzędu (‘p’ (stan / zdarzenie), co powoduje, że P’”) w strukturach predykatowo-argumentowych z różnym stopniem eksplicytacji składników wewnętrznej struktury (argumentu propozycjonalnego P’), który jest zawsze stanem niestemporalizowanym” (Maldjewa 2009: 53).

<i>choroba dziedziczna</i> – ‘choroba spowodowana dziedzicznością’	
<i>dhimbjete lindjes</i> – ‘dhimbjete që janë shkaktuar nga lindje’	-(ë)s
<i>bóle porodowe</i> – ‘bóle spowodowane porodem’	
<i>njeri i çuditshëm</i> – ‘njeri që ngjall / bën çudi’	-shëm
<i>dziwny człowiek</i> – ‘człowiek, który powoduje / wzbudza zdziwienie’	

Wykładnikiem predykatu jądrowego jest temat przymiotnika. Predykatem jądrowym jest powodowanie. Rzeczownik stanowi reprezentację kategorii argumentowej agensa. Formant słowotwórczy nie zmienia znaczenia podstawy, zmienia natomiast jej funkcję składniową (charakterystykę kategorialno-gramatyczną). Formanty w tego typu strukturach nie pełnią funkcji wykładnika argumentu ani predykatu (jądrowego, wewnętrznego, dodanego).

1.2. Ag – Pat⁴

<i>shi i dëmshëm</i> – ‘shi që dëmton dikujt / diçka’	-shëm
<i>shkollshëm</i> – ‘shkollshëm, që shkolli dikujt / diçka’	
<i>lëng i ngjithshëm</i> – ‘lëng që ngjith diçka / vete’	-shëm
<i>lepka ciecç</i> – ‘ciecç, që lepi diçka / diçka’	
<i>rrezatimet jonizuese</i> – ‘rrezatimet që jonizon dikujt / diçka’	-ues
<i>promenie jonizuese</i> – ‘promenie, që jonizojnë dikujt / diçka’	

Wykładnikiem predykatu jądrowego w tych przykładach jest temat przymiotnika. Relacyjnym predykatem jest powodowanie (kauzacja). Rzeczownik pełni funkcję wykładnika argumentu x_{Ag} , czyli stanowi reprezentację kategorii argumentowej agensa. Pacjens jest niewyrażony. Formant w powyższych przykładach nie ma funkcji semantycznej (nie zmienia znaczenia derywatu w porównaniu z podstawą), lecz pełni funkcję składniową (zmienia charakterystykę kategorialno-gramatyczną derywatu w porównaniu z podstawą). Formanty w tego typu strukturach nie pełnią funkcji wykładnika argumentu ani predykatu (jądrowego, wewnętrznego, dodanego).

1.3. Derywaty odczasownikowe zawierające dodatkowy względem predykatu jądrowego (tematu przymiotnika) element znaczenia. Struktury $x - P'$.

a. P' – ilość (Quant)⁵

<i>makinë e kushtueshme</i> – ‘makinë që kushton shumë’	-ueshme
<i>koshtovny samochód</i> – ‘samochód, który dużo kosztuje’	

⁴ „Pacjens (Pat) – (druga) pozycja dla argumentu przedmiotowego przy (możliwie prostym) predykatie kauzacji, działania, czynności samoistnych, niewynikających z działania żadnych zewnętrznych sił fizycznych ($x / (x)$ działa na y / robi coś z y). Relacja treści argumentowej do treści predykatu to podleganie działaniu agensa, powodowanym przez to działanie zmianom” (Maldjewa 2009: 45).

⁵ „Ilość (Quant) – nierelacyjny predykat II rzędu (‘mnogość’) (także zanegowany): ‘(nie) dużo / (nie) mało P ($x...$)’; ‘(nie) długo / krótko P ($x...$)’; ‘(nie) często / rzadko P ($x...$)’.

<i>tokë pjellore</i> – ‘tokë që pjell shumë’	-or
<i>plodna zemia</i> – ‘ziemia, która wydaje dużo plonów’	
<i>popull grindavec</i> – ‘popull që grindet vazhdimisht’	-avec
<i>klótlivy naród</i> – ‘naród, który klóci się ciągle’	
<i>fëmijë qaraman(sh)</i> – ‘fëmijë që qan shpesh’	-an
<i>placziwe dziecko</i> – ‘dziecko, które często płacze’	
<i>njeri dyshues</i> – ‘njeri që dyshon vazhdimisht’	-ues
<i>podejrzliwy człowiek</i> – ‘człowiek, który stale podejrzewa innych o coś’	

Predykatem konstytuującym powyższe struktury jest predykat czynnościowy / stanowy. Wykładnikiem predykatu jądrowego jest temat przymiotnika. Rzeczownik stanowi reprezentację kategorii argumentowej. Argumentem może być wszystko, co da się skwantyfikować. Funkcja formantów w powyższych przykładach jest funkcją semantyczną. Formanty w tego typu strukturach (sufiksy *-ueshme*, *-or*, *-avec*, *-an*, *-ues*) pełnią funkcję wykładnika predykatu dodanego, który wyraża kategorię ilości.

b. **P'** – **ocena** (emocja i / lub ocena⁶)

<i>ushtar luftetar</i> – ‘ushtar që lufton mirë’	-ar
<i>waleczny żołnierz</i> – ‘żołnierz, który dobrze walczy’	

W tym przykładzie predykat jądrowy tworzący strukturę predykatowo-argumentową (czasownikowy temat przymiotnika) zostaje wzbogacony o dodatkową informację oceniającą ‘dobrze’, której wykładnikiem w strukturze semantycznej derywatu jest formant słowotwórczy – sufix *-ar*. Formant *-ar* pełni zatem funkcję wykładnika predykatu dodanego, który wyraża kategorię predykatową emocji i / lub oceny.

1.4. Relacje **Ob**⁷

Wykładnikiem predykatu jądrowego jest prosty predykat czynnościowy lub stanowy.

czany jest do jądrowych struktur predykatowo-argumentowych, fundowanych na pojęciach, które denotują policzalne lub mierzalne przedmioty (‘dużo’) oraz mierzalne stany i zdarzenia (‘często’, ‘długo’), z różnym stopniem eksplicytacji składników wewnętrznej struktury (argumentu propozycjonalnego, który jest stanem lub zdarzeniem niestemporalizowanym)” (Maldjiewa 2009: 57).

⁶ „Emocja i / lub ocena (Aest) – nierelacyjny predykat II rzędu: ‘pozytywne / negatywne; przyjemne / nieprzyjemne P(x...)’ i / lub ‘dobre / złe P(x...)’. Jądrowa struktura predykatowo-argumentowa, której wykładnikiem jest temat, może być w różnym stopniu wyeksplikowana i reprezentowana przez wykładnik predykatu lub argumentu. Treść ze struktury jądrowej (P(x...)) i ze struktury argumentu propozycjonalnego przy predykacie dodanym (P'_{Aest}(x'...)) jest tożsama. W semantycznej strukturze derywatu mogą być pozycje argumentowe otwarte dla wypełnienia w tekście” (Maldjiewa 2009: 56).

⁷ „Obiekt (Ob) – pozycja dla argumentu przedmiotowego przy predykacie egzystencjalnym, zaliczającym element do klasy i in.” (Maldjiewa 2009: 48).

<i>zë i njohur</i> – ‘zë që është njohur’	-ur
<i>znany glos</i> – ‘głos, który jest znany’	
<i>tokë e punueshme</i> – ‘tokë që punohet’	-ueshme
<i>pole upurave</i> – ‘pole, które jest uprawiane’	
<i>gurë shkëlqyes</i> – ‘gurë që shkëlqen’	-yes
<i>blyszczący kamieñ</i> – ‘kamieñ, który błyszczy’	
<i>fëmijë buzëqeshur</i> – ‘fëmijë që buzëqesh’	-ur
<i>uśmiechnięte dziecko</i> – ‘dziecko, które się uśmiecha’	

Wykładnikiem predykatu jądrowego (konstituującego powyższe struktury) jest temat przymiotnika. Rzeczownik pełni funkcję wykładnika argumentu, który stanowi reprezentację kategorii argumentowej obiektu. Formant w powyższych przykładach nie ma funkcji semantycznej (nie zmienia znaczenia derywatu w porównaniu z podstawą), lecz pełni funkcję składniową (zmienia charakterystykę kategorialno-gramatyczną derywatu w porównaniu z podstawą). Formanty w tego typu strukturach nie pełnią funkcji wykładnika argumentu ani predykatu (jądrowego, wewnętrznego, dodanego).

1.5. Ag – Pat Instr⁸

<i>makinë mbushës</i> – ‘makinë që shërben për të mbushur diçka’	-(ë)s
<i>maszyna napełniająca</i> – ‘maszyna, za pomocą której ktoś napełnia coś’	
<i>makinë ngarkues</i> – ‘makinë që shërben për të ngarkuar diçka’	-ues
<i>maszyna załadunkowa</i> – ‘maszyna, za pomocą której ktoś ładuje coś’	
<i>mjet dezinfektues</i> – ‘mjet që shërben për të dezinfektuar diçka’	-ues
<i>środek dezynfekujący</i> – ‘środek, za pomocą którego ktoś dezynfekuje coś’	

Predykat jądrowy konstituujący strukturę to predykat czynnościowy otwierający miejsce dla trzech argumentów: agensa, pacjensa i instrumentu – ‘ktoś (x) działa na (y) za pomocą czegoś (z)’. Jego wykładnikiem jest temat przymiotnika. Rzeczownik pełni funkcję wykładnika argumentu i wyraża kategorię argumentową – instrument. Formanty słowotwórcze nie pełnią funkcji wykładników argumentów ani predykatów, przez co nie wyrażają kategorii predykatywnych ani kategorii argumentowych. Pełnią one wyłącznie funkcję składniową.

1.6. Ag – Res⁹ Instr

<i>platformë lundruese</i> – ‘platform që shërben për të lundruar’	-ues
<i>platforma żeglująca</i> – ‘platforma, za pomocą której ktoś żegluje’	

⁸ „Instrument (Instr) – (trzecia) pozycja dla argumentu przedmiotowego przy predykcji działania z obowiązkowymi pozycjami dla argumentów Ag i Pat/Res (‘x robi y / [y] / (y) za pomocą / używając z’, ‘x działa na y / [y] / (y) za pomocą / używając z’). Instrument (narzędzie) jest to przedmiot o własnym kształcie, który służy sprawcy czynności do działania, nie zmieniając w wyniku tego swoich własności i nie stając się częścią pacjensa czy wytworu czynności” (Maldjewa 2009: 47).

⁹ „Rezultat (Res) – (druga) pozycja dla argumentu przedmiotowego przy predykcji kretywnego działania (kauzacji) (‘x / [x] powoduje, że powstaje y z z / [z]’)” (Maldjewa 2009: 46).

Predykat jądrowy konstytuujący relację to predykat czynnościowy otwierający miejsce dla trzech argumentów: agensa, rezultatu i instrumentu ‘ktoś (x) robi coś (y) za pomocą czegoś (z)’. Jego wykładnikiem jest temat przymiotnika. Rzeczownik pełni funkcję wykładnika argumentu i wyraża kategorię argumentową – instrument. Formanty słowotwórcze nie pełnią funkcji wykładników ani argumentów, ani predykatów, przez co nie wyrażają kategorii predykatywnych ani kategorii argumentowych. Pełnią one wyłącznie funkcję składniową.

1.7. Relacje **Ag – Res**

Struktura, w której skład wchodzi pierwsza (agens) i druga (rezultat) pozycja argumentowa przy predykanie kreatywnego działania – kauzacji (x / [x] powoduje, że powstaje y). Parafraza dla tego typu struktury ma postać: ‘to, co powstaje w wyniku + wyrażenie o treści predykatywnej, którego wykładnikiem jest temat derywatu’.

gjellë i gatuar – ‘gjellë që është rezultat e gatimit’ -uar

ugotowane danie – ‘danie, które powstaje w wyniku gotowania’

mish i grirë – ‘mish që është rezultat e grirjes’ -ë

mięso mielone – ‘mięso, które powstaje w wyniku mielenia’

Predykatem jądrowym jest powodowanie. Jego wykładnikiem jest temat przymiotnika. Rzeczownik jest wykładnikiem argumentu, który stanowi reprezentację kategorii argumentowej agensa. Formanty słowotwórcze w tego typu strukturach nie pełnią funkcji wykładnika argumentu ani predykatu (jądrowego, wewnętrznego, dodanego). Pełnią natomiast wyłącznie funkcję składniową (zmieniają charakterystykę kategoriajno-gramatyczną derywatu w porównaniu z podstawą).

1.8. Derywaty wyrażające relacje **Ob – Loc**

shtëpi e banueshme – ‘shtëpi ku mund të banohet’ -ueshme

budynek mieszkalny – ‘budynek, gdzie można mieszkać’

Wartość logiczną relacji odzwierciedla $P(x_{Ob}, y_{Loc})$. Predykatem konstytuującym strukturę jest temat przymiotnika. Pozycja dla argumentu x może być otwarta dla wypełnienia w tekście, natomiast pozycja y jest wypełniona przez rzeczownik.

2. Relacje, w których podstawa przymiotnika stanowi wykładnik predykatu tworzącego propozycję adiunktywną (dodaną).

2.1. Relacja **Ag – Pat P’** _(Mod)¹⁰, ktoś (x) robi coś (y) w jakiś sposób.

punë ulur – ‘dikush bën punën në mënyrë të ulur’ -ur

praca siedząca – ‘ktoś wykonuje pracę, siedząc’

¹⁰ „Sposób (Mod) – nierelacyjny predykat II rzędu (‘to, jak dzieje się P’) w strukturach predykatowo-argumentowych z różnym stopniem eksplicytacji składników wewnętrznej struktury (argumentu propozycjonalnego, który jest zawsze stanem niestemporalizowanym z otwartą pozycją dla argumentu x)” (Maldjieva 2009: 52).

Predykat jądrowy konstytuujący tę relację to możliwie prosty predykat czynnościowy. Jego wykładnikiem jest w powyższym przykładzie rzeczownik (*praca* ← *pracować*). Predykatem dodanym jest predykat sposobu (Mod). Pozycja agensa jest niewypełniona.

- 2.2. Relacja **Ag – Pat P'** ^(Caus), ktoś (*x*) robi coś (*y*) i powoduje, że P'.
<i>marshim protestues</i> – ‘dikush bën diçka dhe shkakton protest’	-ues
<i>marsz protestacyjny</i> – ‘ktoś robi coś i sprawia, że protestuje’	
<i>thirmë alarmues</i> – ‘dikush bën diçka dhe shkakton alarm’	-ues
<i>alarmujący krzyk</i> – ‘ktoś robi coś i sprawia, że alarmuje’	
<i>veprim manipulues</i> – ‘dikush bën diçka dhe shkakton manipulime’	-ues
<i>działanie manipulacyjne</i> – ‘ktoś robi coś i sprawia, że manipuluje’	
<i>goditje e dhembshme</i> – ‘dikush bën diçka dhe shkakton dhembje’	-shëm
<i>bolesne uderzenie</i> – ‘ktoś robi coś i sprawia, że boli’	

Wartość logiczna struktury to P' (*stan / zdarzenie*), co powoduje, że P''. Predykatem jądrowym jest powodowanie, a wewnętrznymi predykatami – odpowiednio – temat przymiotnika i rzeczownik.

2.3. Relacje predyspozycyjne (praed)¹¹ **Ob – P'**

- ‘*x* może / jest w stanie / jest zdolny / jest skłonny / łatwo P''
<i>shkrim i lexueshëm</i> – ‘shkrim që mund të lexohet’	-ueshëm
<i>czytelne pismo</i> – ‘pismo, które może być przeczytane’	
<i>zëri i dëgjueshëm</i> – ‘zëri që mund të degjohet’	-ueshëm
<i>słyszalny głos</i> – ‘głos, który może być słyszany’	
<i>dokument i botueshëm</i> – ‘dokument që mund të botohet’	-ueshëm
<i>dokument drukowalny</i> – ‘dokument, który nadaje się do drukowania’	
<i>kërpurdhë i ushqyeshëm</i> – ‘kërpurdhë që mund të ushqehet’	-shëm
<i>jadalny grzyb</i> – ‘grzyb, który może być zjedzony’	
<i>trup i përkuleshëm</i> – ‘trup që mund të përkulet’	-shëm
<i>ciało zginalne</i> – ‘ciało, które może być zginane’	
<i>mendim i pakapshëm</i> – ‘mendim që nuk mund të kapët’	-shëm
<i>nieuchwytna myśl</i> – ‘myśl, której nie można uchwycić’	
<i>reaksion i pakthyeshëm</i> – ‘reaksion që nuk mund të kthehet më’	-shëm
<i>nieodwracalna reakcja</i> – ‘reakcja, która nie może być odwrócona’	
<i>lëndë e avullueshme</i> – ‘lëndë që mund të avullohet’	-ueshëm
<i>materiał lotny</i> – ‘materiał, który może się ulatniać’	
<i>klient i vendosur</i> – ‘klient që mund të vendos për diçka’	-ur
<i>zdecydowany klient</i> – ‘klient, który łatwo może się zdecydować na coś’	
<i>borxhli i pagueshëm</i> – ‘borxhli që mund të paguan’	-ueshëm
<i>wypłacalny dłużnik</i> – ‘dłużnik, który może / jest w stanie wypłacić’	

¹¹ „Predyspozycja (praed) – nierelacyjny predykat II rzędu (‘*x* może / jest w stanie / jest zdolny / jest skłonny / łatwo P'’) w strukturach predykatowo-argumentowych z obowiązkową eksplicytacją składnika predykatywnego wewnętrznej struktury (argumentu propozycjonalnego, który jest zawsze stanem niestemporalizowanym z otwartą pozycją argumentu *x*)” (Maldjewa 2009: 52).

„Predyspozycja jest pojęciem, które cechuje rozciągłość (jest stanem) niezależnie od tego, czy podstawą derywatu należącego do tej kategorii jest czasownik dokonany, czy niedokonany” (Maldjewa 2009: 47).

Wykładnikiem predykatu jądrowego powyższych struktur jest formant słowotwórczy (*-shëm, -ueshëm, -ur*). Predykatem dodanym P' jest czasownikowy temat przymiotnika. Rzeczownik reprezentuje kategorię argumentową obiektu przy predykcji dodanym P'.

Analiza albańskich odczasownikowych derywatów przymiotnikowych ukazuje niewielką liczbę struktur, w których formanty pełnią funkcję semantyczną, czyli zmieniają znaczenia derywatu w porównaniu z podstawą. Są to struktury $x - P'_{(quant)}$ i $x - P'_{(Aest)}$. W strukturze $x - P'_{(quant)}$ wykładnikami predykatu dodanego P' są sufiksy *-shme, -or, -avec, -an, -ues*. W strukturze $x - P'_{(Aest)}$ wykładnikiem predykatu dodanego P' jest sufiks *-ar*. W pozostałych analizowanych strukturach formanty słowotwórcze nie pełnią funkcji wykładników argumentów ani predykatów, przez co nie wyrażają kategorii predykatowych ani kategorii argumentowych. Pełnią one wyłącznie funkcję składniową. Na uwagę zasługuje również fakt, iż w języku polskim formy przymiotnikowych derywatów odczasownikowych odpowiadają w większości formom imiesłowów przymiotnikowych (czynnych, biernych). Inaczej jest w języku albańskim, w którym tylko derywaty odczasownikowe utworzone za pomocą sufiksów *-ur, -uar, -ë* odpowiadają formom imiesłowu albańskiego (*pjesorja*).

Literatura

- Baltova J., Karolak S., Maldjewa V., 2003, *Projekt VIII tomu GKBP: Słowotwórstwo. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Studia gramatyczne bułgarsko-polskie*, t. 7: *Przewodnik po akademickiej „Gramatyce konfrontatywnej bułgarsko-polskiej”*, Warszawa, s. 185–192.
- Demiraj Sh., 1995, *Gramatika e gjuhës shqipe, vëllimi I morfologjia*, Tirana.
- Kallas K., 1984, *Słowotwórstwo. Przymiotnik*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa, s. 408–455.
- Kostallari A. (red.), 1984, *Fjalor i shqipës së sotmë*, Tirana.
- Maldjewa V., 2007, *Funkcje derywatów w tekście (propozycja modelu analizy i opisu)*, [w:] *Słowotwórstwo i tekst*, red. V. Maldjewa, Z. Rudnik-Karwatowa, Warszawa, s. 120–129.
- Maldjewa V., 2009, *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska*, t. 9: *Słowotwórstwo*, Warszawa.
- Nagórko A., 1987, *Zagadnienia derywacji przymiotników*, Warszawa.
- Surdulli M. (red.), 1985, *Gramatika e gjuhës së sotme letrare shqipe. Morfologjia*, Prishtina.

Albanian adjective derivatives derived from verbs

Summary

The aim of this article is the analysis of the Albanian adjective derivatives which are derived from verbs. The main assumption made by the author is the existence of structural isomorphism (parallelism in language elements system in which structuring of one level parallels or is made to parallel that of another) between the structure of the derivative and the structure of the sentence. The proposed model of the analysis is directed from content to form. All examined adjective derivatives derived from verbs are being analyzed with their noun context which displays their semantic structure. Nominal phrases containing adjective derivatives are interpreted as the representation of predicate-argument structures. The kind of relation between defined noun and derivational base of the adjective is a criterion of the division of Albanian adjective derivatives derived from verbs. These main types of relations are:

1. relation in which the base of an adjective represents basic predicate;
 2. relation in which the base of an adjective represents additional predicate.
- Classes which are the results of the main division are the subject to detailed description.

Słowa kluczowe: język albański, słowotwórstwo przymiotników, derywat odczasownikowy, kategoria argumentowa, kategoria predykatowa.

Key words: Albanian language, word formation (derivation), adjective derivatives, adjective derived from verbs, argument categories, predicate categories.